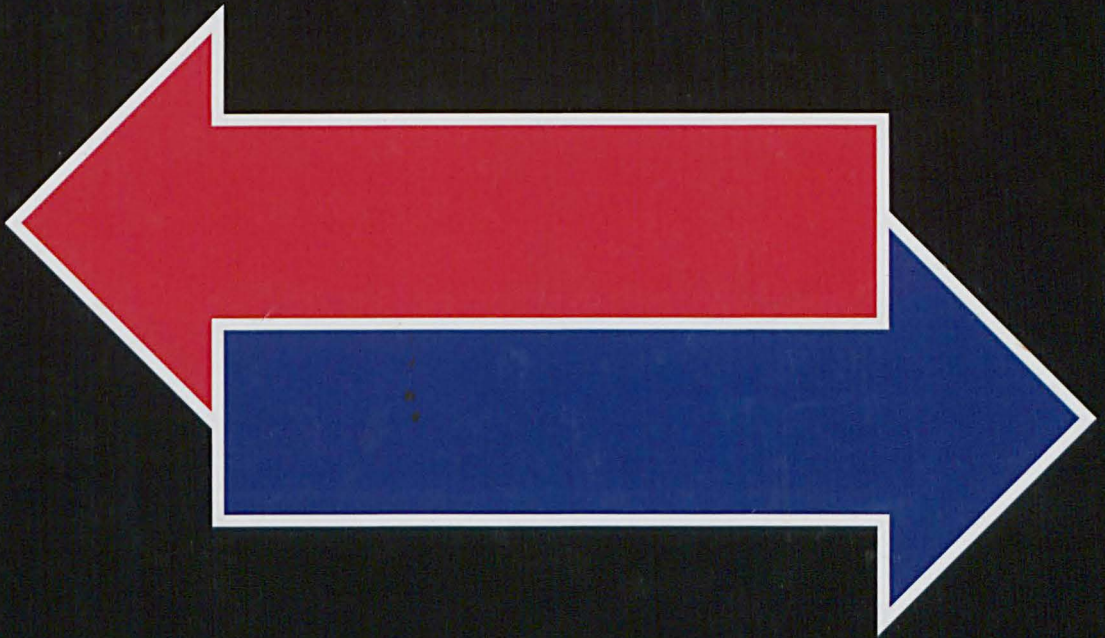

ŚWIAT - KONFLIKTY - POKÓJ

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
Bezpieczeństwo Narodowe

**WSPÓŁCZESNE
ZAGROŻENIA
BEZPIECZEŃSTWA**

pod redakcją
Grzegorza Ciechanowskiego
Michała Romańczuka i Jana Pilżysa

Szczecin 2017

ŚWIAT - KONFLIKTY - POKÓJ

UNIwersytet Szczeciński
Bezpieczeństwo Narodowe

**WSPÓŁCZESNE
ZAGROŻENIA
BEZPIECZEŃSTWA**

pod redakcją
Grzegorza Ciechanowskiego
Michała Romańczuka i Jana Pilżysa

Szczecin 2017

Sławomir Bylina
Uniwersytet Szczeciński

REAKCJE KOŚCIOŁA POWSZECHNEGO W OBRONIE SPOŁECZNOŚCI UKRAIŃSKIEJ W TRAKCIE TRWANIA WOJNY W 2014 ROKU

Wstęp

Sytuacja jaka zaistniała na obszarze Ukrainy w XXI wieku zaniepokoiła światową opinię publiczną²⁷⁴. Pośród reakcji państw ościennych swoją opinię wyrażała także Stolica Apostolska. Papież Franciszek wielokrotnie dawał świadectwo pamięci oraz wsparcia społeczności Ukrainy. Relacje i otwartość papieża w stosunku do ludności ukraińskiej dają się zauważyć już od początku jego pontyfikatu. Po zakończeniu konklawe, 20 marca 2013 roku miało miejsce spotkanie z przedstawicielami innych Kościołów, wspólnot kościelnych oraz religii, którzy dzień wcześniej uczestniczyli we Mszy św. inauguracyjnej posługę Piotrową. Franciszek przytaczając słowa św. Jana XXIII z 1962 roku przypomniał:

W Chrystusie czujmy się wszyscy duchowo złączeni z modlitwą naszego Zbawiciela podczas Ostatniej Wieczery z Jego prośbą: *ut unum sint*. Prośmy miłosiernego Ojca, abyśmy żyli w pełni tą wiarą, którą otrzymaliśmy jako dar w dniu naszego chrztu, i abyśmy mogli o niej świadczyć swobodnie, radośnie i odważnie. To będzie nasza najlepsza służba dla sprawy jedności chrześcijan, służba nadziei dla świata wciąż jeszcze naznaczonego podziałami, konfliktami i rywalizacją. Im bardziej będziemy wierni Jego woli w myślach, słowach i czynach, tym bardziej będziemy realnie i istotnie zmierzać ku jedności²⁷⁵.

²⁷⁴ Powyższe zagadnienia poruszane były dla przykładu w zbiorowych publikacjach naukowych: *Ukraina po wyborach parlamentarnych 2012 proeuropejska perspektywa?* red. B. Piskorska, Lublin 2013; *Współczesne problemy zarządzania bezpieczeństwem w aspekcie zagrożeń w Polsce, na Słowacji i Ukrainie*, red. A. Limanowski, I.I. Drabik, Katowice 2012.

²⁷⁵ Franciszek, *Przemówienie Ojca Świętego do przedstawicieli Kościołów i Wspólnot kościelnych oraz innych religii dnia 20 marca 2013 r.*, <http://w2.vatican.va> [dostęp: 12.12.2014].

Dostrzeżenie przyczyn wojny i trwanie przy społeczności Ukrainy

Przyczyną, która zmienia negatywnie oblicze istniejącego świata, zdaniem papieża jest wizja człowieka, którego współcześnie sprowadza się do rangi tego co produkuje i do tego, co konsumuje²⁷⁶. Franciszek ma wrażenie, że nawet te osoby, które nie identyfikują się z żadną tradycją religijną szukają prawdy – dobra – piękna. Na podstawie tych cech można wspólnie działać na rzecz godności człowieka, aby zbudować pokojowe współżycie między narodami²⁷⁷. Wszelkie zagrożenia wobec społeczności Ukrainy papież wielokrotnie poruszał w swoim nauczaniu. Dla przykładu w Orędziu Wielkanocnym *Urbi et Orbi* z 24 kwietnia 2014 roku apelował o oświecenie i pokojowe inicjatywy na rzecz Ukrainy²⁷⁸. Słowa w tym duchu wyrażał wielokrotnie podczas modlitwy na „Anioł Pański”²⁷⁹, oraz nabożeństw w bazylice św. Piotra w Watykanie²⁸⁰.

Sprawa Ukrainy była także poruszana podczas wielu spotkań o charakterze międzynarodowym, między innymi podczas 87. obrad plenarnych Dzieła Pomocy Kościołom Wschodnim ROACO (łac. *Riunione Opere Aiuto Chiese Orientali*)²⁸¹ oraz podczas corocznego Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan²⁸². Poprzez zapewnienie o wsparciu duchowym papież Franciszek prowadzi rozmowy z przedstawicielami Ukraińskiego Kościoła Grecko-katolickiego²⁸³, patriarchami i arcybiskupami większymi Katolickich Kościołów Wschodnich²⁸⁴, Patriarchą Ekumenicz-

²⁷⁶ *Idem*, *Z przyjaźnią i szacunkiem. Spotkanie z przedstawicielami innych Kościołów, wspólnot kościelnych oraz religii*, „L'Osservatore Romano” („LOR”) 2013, nr 5, s. 23.

²⁷⁷ *Ibidem*.

²⁷⁸ *Idem*, *Orędzie wielkanocne „Urbi et Orbi”, Obdarz nas Twoim pokojem*, „LOR” 2014, nr 5, s. 21.

²⁷⁹ *Idem*, *Z wdzięcznością myślimy o misjonarzach, Słowa Papieża przed modlitwą «Anioł Pański» dnia 24 listopada 2013 r.*, „LOR” 2014 nr 1, s. 22.; *Idem*, *Opatrzność Boża i solidarność, Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” z dnia 2 marca 2014*, „LOR” 2014, nr 3–4.

²⁸⁰ *Franciszek wobec sytuacji na Ukrainie*, <http://ekai.pl> [dostęp: 12.12.2014].

²⁸¹ Spotkanie odbyło się w Rzymie 23 czerwca 2014 r. *W Rzymie o sytuacji na Ukrainie i w Syrii*, <http://papiez.wiara.pl> [dostęp: 12.12.2014].

²⁸² Franciszek, *Chrystus nie może być podzielony, Nieszpory na zakończenie Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan*, „LOR” 2014, nr 2, s. 21.

²⁸³ *Papież Franciszek wobec sytuacji na Ukrainie*, <http://ekai.pl> [dostęp: 12.12.2014].

²⁸⁴ *Idem*, *Jesteście sługami jedności kościelnej. Spotkanie z patriarchami i arcybiskupami większymi Katolickich Kościołów Wschodnich*, „LOR” 2014, nr 1, s. 26.

nym Konstantynopola – Bartłomiejem²⁸⁵. Podejmowane są także próby rozmów z patriarchą Moskwy – Cyrylem²⁸⁶.

Fot. 1. Spotkanie papieża Franciszka z Patriarchą Ekumenicznym Konstantynopola – Bartłomiejem

Źródło: domena publiczna.

Działania dyplomatyczne Stolicy Apostolskiej w kwestii społeczności ukraińskiej

Watykan od wieków odgrywa również istotne znaczenie w dyplomacji. Liczne apele papieży i zabiegi dyplomatyczne doprowadzały do wyjaśniania, opóźniania bądź wygaszania konfliktów na terenie całego globu²⁸⁷. Papież spotyka się z wieloma przedstawicielami świata mającymi na celu budowanie pokoju.

²⁸⁵ *Ekumeniczny prymat braterstwa i przyjaźni*, <http://papiez.wiara.pl> [dostęp: 12.12.2014].

²⁸⁶ *Franciszek spotka się z patriarchą Cyrylem?* <http://papiez.wiara.pl> [dostęp: 12.12.2014]; *Echa wypowiedzi o ewentualnym spotkaniu papieża z patriarchą Cyrylem* <http://papiez.wiara.pl> [dostęp: 12.12.2014].

²⁸⁷ S. Bylina, *Dążenie do pokoju jako forma dialogu we współczesnym nauczaniu Kościoła katolickiego*, [w:] *Bezpieczeństwo człowieka a Komunikacja Społeczna*, red. E. Jarmoch, A.W. Świdorski, I.A. Trzpił, Siedlce 2011, t. I, s. 87–97; *Idem*, „*Pielgrzymi prawdy, pielgrzymi pokoju*”, *nauczanie papieży Benedykta XVI i Franciszka w kwestii pokoju*, [w:] *Bezpieczeństwo człowieka a religia*, red. E. Jarmoch, I.A. Trzpił, Siedlce 2013, s. 291–304; *Idem*, *Pokój jako wartość powszechna we współczesnym nauczaniu*

Już 9 marca 2013 roku papież spotkał się z sekretarzem generalnym ONZ Ban Ki-moonem²⁸⁸, takie wydarzenia miały miejsce również 5 września 2014 roku²⁸⁹ oraz 30 września w Nowym Jorku podczas 69 sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych, podczas którego papież poruszał m.in. temat konfliktu na Ukrainie²⁹⁰. Wyrażał swoją opinię w tym zakresie 25 listopada 2014 roku podczas wizyty w Parlamencie Europejskim²⁹¹.

Przykładem pośrednictwa w budowaniu pokoju na świecie, w szczególności zaś na Ukrainie, było zorganizowanie dnia 15 grudnia 2014 roku spotkania amerykańskiego sekretarza stanu Johna Kerry'ego i szefa rosyjskiej dyplomacji Siergieja Ławrowa. Nieformalne rozmowy obu dyplomatów odbyły się w Rzymie. Głównym tematem dialogu była sytuacja na Bliskim Wschodzie oraz sytuacja na Ukrainie. Jak zauważyli obserwatorzy, temat spotkania był kluczowy, ponieważ jak zauważyli rozmówcy „Musimy współpracować, aby nie dopuścić do pogorszenia sytuacji”²⁹².

Bardzo interesującym momentem w relacjach Watykanu z Rosją był list skierowany przez papieża Franciszka do Prezydenta Federacji Rosyjskiej Władimira Putina 4 września 2013 roku. Troską papieża było odniesienie się do zagadnień sprawiedliwego ułożenia światowego programu finansowego, na który w znacznej mierze miała wpływ Rosja, jako członek Grupy G-20, która miała przewodzić szczytom państw, czyli największych potęg gospodarczych świata.

Papieżowi w decydującej mierze zależało na równym i sprawiedliwym podziale dóbr materialnych, aby wyeliminować takie zjawiska jak: głód, bezrobocie, godne i zdrowe życie człowieka. W nawiązaniu do sytuacji międzynarodowej, papież zwrócił uwagę na kolejne zagrożenie współczesnego świata, jakim jest konflikt zbrojny, który z samej nazwy stanowi: „zanegowanie wszelkiej możliwej zgody międzynarodowej, powodując

Kościola katolickiego, [w:] *Bezpieczeństwo a wartości*, red. E. Jarmoch, Siedlce 2010, s. 325–334; *Idem, Relacje państwo – Kościół katolicki w świetle dyplomatycznych stosunków z Watykanem w latach 1918/1939*, „Rozprawy Społeczne”, Biała Podlaska 2011, tom V, nr 2, s. 3–12; *Idem, Wyciąg zbrojeń jako współczesne zagrożenie pokoju w nauczaniu Kościoła katolickiego*, [w:] *Bezpieczeństwo a rozwój naukowo-techniczny*, red. E. Jarmoch, Siedlce 2012, s. 201–224.

²⁸⁸ ONZ i Stolica Apostolska mają wspólne cele [dostęp: 12.11.2014].

²⁸⁹ Sekretarz generalny ONZ u Papieża, <http://idziemy.com.pl> [dostęp: 12.11.2014].

²⁹⁰ Stolica Apostolska 2014 – najważniejsze wydarzenia, <http://ekai.pl> [dostęp: 12.01.2015].

²⁹¹ Franciszek przemówi w PE w Strasburgu <http://kosciol.wiara.pl> [dostęp: 12.12.2014]; Ważne słowa papieża Franciszka w Strasburgu. Politycy: przesłanie, które ma obudzić Europę, <http://polskieradio.pl> [dostęp: 12.12.2014].

²⁹² Kerry i Ławrow rozmawiali w Rzymie, <http://info.wiara.pl> [dostęp: 16.12.2014].

głębokie podziały i bolesne rany, do których zabliznienia potrzeba wielu lat²⁹³. Jak dalej zauważa papież, działania wojenne powodują: „rezygnację z wysiłków na rzecz osiągnięcia tych wielkich celów ekonomicznych i społecznych, które wyznaczyła sobie wspólnota międzynarodowa”²⁹⁴. Skutkiem takich działań, jak powszechnie wiadomo jest nędza, głód, choroby i śmierć wielu ludzi. Zapewnieniem gwarancji rozwoju ekonomicznego jest stabilny pokój.

Poszukiwanie rozwiązań i porozumienia

Zdaniem papieża Franciszka nie istnieją „przeciwstawne bloki”, o czym mówił w przemówieniu w Parlamencie Europejskim w Strasburgu. Oznacza to zaś, że Stolica Apostolska uznaje zimną wojnę za definitywnie skończoną, a jej wskrzeszenie uważałaby za anachronizm – tak stanowisko Watykanu wobec Moskwy przedstawia włoski komentator. Twierdzi, że

[...] przedstawiciele watykańskiej dyplomacji powtarzają podczas spotkań z europejskimi rozmówcami, że w relacjach z Rosją potrzebny jest realizm i takie rozwiązanie kryzysu wokół Ukrainy, by uniknięto „starcia” Zachodu i Moskwy. Jednocześnie aneksję Krymu przez Rosję Watykan uważa za niedopuszczalną²⁹⁵.

Analizując zagadnienie pokoju na Ukrainie należy zauważyć, że droga do jego osiągnięcia na pełnej płaszczyźnie wymaga wielopłaszczyznowych starań. Jedną z takich płaszczyzn jest jedność wyznawanej wiary, czyli kościołów wywodzących się z chrześcijaństwa. Poprzez wspólne inicjatywy i dialog międzyreligijny można zbudować, jak wspomina to wielokrotnie w swoim nauczaniu papież Franciszek, „kulturę dialogu”. Wielokrotnie papież podkreślał intencje osiągnięcia pokoju, które powinny wynikać z obu stron i zmierzać do wzajemnego pojednania.

Papież mówi o tym podczas Orędzia *Urbi et Orbi* wygłoszonego 25 grudnia 2014 roku „Niech Jezus, Zbawiciel świata, strzeże tych, którzy cierpią na Ukrainie, i pozwoli tej umiłowanej ziemi przetrwać napięcia, pokonać nienawiść i przemoc oraz podjąć nową drogę braterstwa

²⁹³ List Papieża Franciszka do Władimira Putina, prezydenta Federacji Rosyjskiej z apelem o reformę światowych systemów finansowych, „LOR” 2013, nr 10, s. 6

²⁹⁴ *Ibidem*.

²⁹⁵ Papież Franciszek koresponduje listownie z patriarchą moskiewskim Cyrylem, <http://wpolityce.pl> [dostęp: 12.11.2014].

i pojednania”²⁹⁶. Podczas swoich rozważań modlitewnych na „Anioł Pański” 7 września 2014 roku papież dostrzegwał „znaczące postępy w dążeniu do rozejmu w regionach objętych konfliktem we wschodniej Ukrainie”²⁹⁷. Co prawda były to tylko pewne sygnały, jednak w obliczu wojny każda informacja mająca na celu zmniejszenie eskalacji konfliktu napawała nadzieją następcę św. Piotra.

Dzięki zaangażowaniu hierarchów kościołów na Ukrainie na czele z arcybiskupem większym kijowsko-halickim Światosławem Szewczukiem i Patriarchą Ekumenicznym Konstantynopola Bartłomiejem oraz próbie nawiązania dialogu z patriarchą moskiewskim Cyrylem można dojść do zbudowania „mostu przyjaźni” pomiędzy wyznawcami Chrystusa. Wspólne deklaracje, listy i przemówienia budują atmosferę braterstwa wyznawanej religii oraz chęci tworzenia więzi pośród wiernych. Każde spotkanie i słowa są zacznym do tworzenia tego co w skali globalnej określamy mianem pokoju międzyreligijnego i światowego. Dlatego papież Franciszek wzywał wszystkie możliwe strony konfliktu do przewyciężenia nieporozumień, a wspólnoty międzynarodowe do odnalezienia inicjatywy na rzecz dialogu i zgody:

[...] aby wszystkie ugrupowania w tym kraju dokładały starań do przewyciężenia nieporozumień i do wspólnej budowy przyszłości narodu; kierując gorący apel do wspólnoty międzynarodowej, aby wspierała każdą inicjatywę na rzecz dialogu i zgody²⁹⁸.

Zakończenie

Liczne reakcje przedstawicieli Kościoła powszechnego wobec sytuacji na Ukrainie powodują nieustanne zainteresowanie świata tą kwestią. Poprzez upominanie się o godność społeczności ukraińskiej, arena międzynarodowa zmierza do zaprzestania sporu i doprowadzenia do zakończenia wojny. Akcentami mającymi na celu zmierzanie drogą do pokoju na Ukrainie jest zwrócenie uwagi jak najszerzego grona państw oraz międzynarodowych organizacji zabiegających o pokój na świecie.

W powyższym materiale wyszczególniono inicjatywy organizowania spotkań papieża Franciszka z przedstawicielami świata dyplomacji,

²⁹⁶ Franciszek, *Pod mieczem Heroda, Orędzie „Urbi et Orbi”* ogłoszone 25 grudnia 2014 r., „LOR” 2015/1, s. 13.

²⁹⁷ *Idem, Jak upominać brata. Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” 7 września 2014*, „LOR” 2014/10, s. 51.

²⁹⁸ *Idem, Opatrzność Boża i solidarność. Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” 2 marca 2014*, „LOR” 2014/3–4, s. 53.

przedstawicielami władz państwowych, organizacji międzynarodowych rządowych i pozarządowych, kościołów i organizacji religijnych, które mają wpływ na kształt polityki międzynarodowej oraz wewnętrznej.

Podsumowując zmagania zmierzające do uzyskania pokoju na Ukrainie papież Franciszek, podczas międzynarodowego spotkania na rzecz pokoju, które odbywało się w Antwerpii 8 września 2014 roku i zostało zorganizowane w duchu Asyżu przez rzymską wspólnotę św. Idziego, powiedział: „[...] współcześnie panuje „klimat wojny”, który należy przezwyciężyć jedynie pokojem”²⁹⁹.

Summary

The issue of Ukraine and its people was of interest to the universal Church, including the Holy See. The situation prevailing in recent times has aroused growing anxiety. The risks of social and moral security in one of the former Eastern bloc countries required a strong response.

²⁹⁹ *Idem*, *Zwierzchnicy religijni muszą być ludźmi pokoju*, <http://papiez.wiara.pl> [dostęp: 12.11.2014]; *Idem*, *Dialog i współpraca są w stanie wykorzenić ducha wojny*, <http://pl.radiovaticana.va/news> [dostęp: 12.11.2014].